

Nowe stanowisko *Saxifraga hirculus* L. na torfowisku nad jeziorem Małe Długie na Pomorzu Gdańskim

A new locality of *Saxifraga hirculus* L. at the Małe Długie Lake in the Pomorze Gdańskie region

Maciej Gdaniec

M. Gdaniec, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku, ul. Chmielna 54/57,
80-748 Gdańsk, e-mail: spikemaciej@o2.pl

ABSTRACT: The new locality of *Saxifraga hirculus* was found at the spring mire at Małe Długie Lake near Korne (Pomorze Gdańskie Region). Its population takes area of 2 m² and consists of 5 flowering individuals. The species is critically endangered (CR) in the Pomorze Gdańskie region and endangered (E) in the whole country.

KEY WORDS: *Saxifraga hirculus* L., new locality, Pomorze Gdańskie region

Saxifraga hirculus L. jest gatunkiem wymierającym (E) w skali Polski (Zarzycki, Szelaąg 2006) i Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995) oraz taksonem krytycznie zagrożonym (CR) w skali Pomorza Gdańskiego (Markowski, Buliński 2004). Gatunek ten jest objęty ścisłą ochroną gatunkową (Rozporządzenie... 2004). Skalnica torfowiskowa jest także gatunkiem o znaczeniu europejskim – uwzględniona jest w Dyrektywie siedliskowej (Dyrektywa... 1992).

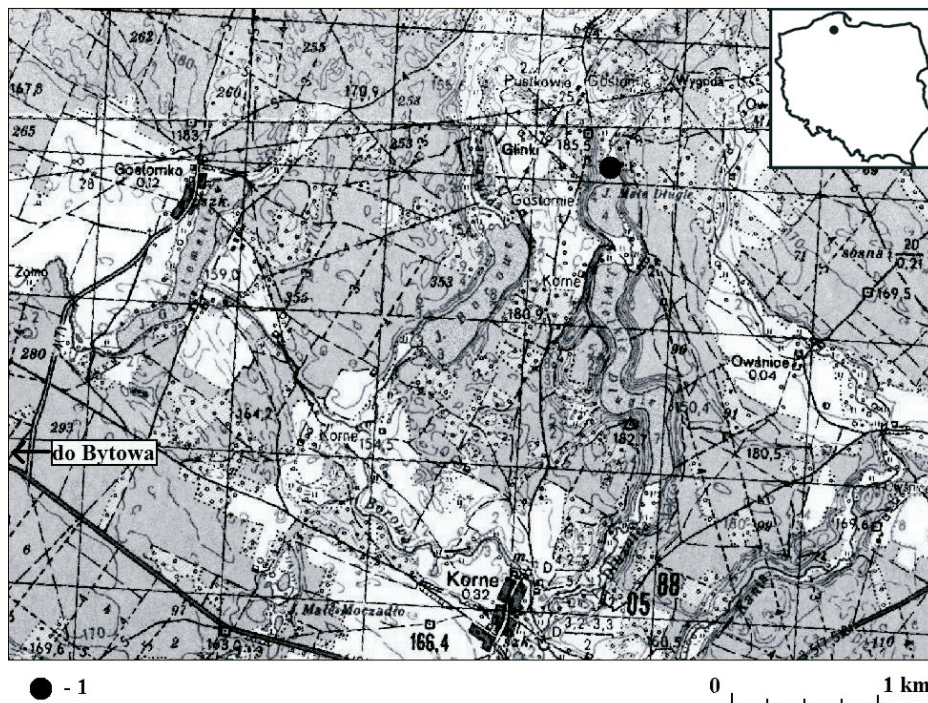
Skalnica torfowiskowa jest hemikryptofitom, byliną tworzącą krótkie rozłogi. Na szczycie pojedynczego pędu, dochodzącego do 40 cm wysokości, może znajdować się pojedynczy kwiat lub najwyżej 5-kwiatowy kwiatostan. Płatki korony są żółte, w części dolnej pomarańczowo nakrapiane. Liście odziomkowe są ogonkowe, lancetowate lub jajowatolancetowate, natomiast łodygowe siedzące, równowąskie lub lancetowate, u nasady pokryte krótkimi włoskami. Cechą charakterystyczną gatunku jest czerwonawa barwa łodygi oraz taka sama barwa nasady liści (Załuski, Bloch-Orłowska 2004).

GDANIEC M. 2010. Nowe stanowisko *Saxifraga hirculus* L. na torfowisku nad jeziorem Małe Długie na Pomorzu Gdańskim. – Acta Bot. Cassub. 7-9: 251-254.

Gatunek ten jest taksonem o dość wąskiej skali fitocenotycznej. Występuje na torfowiskach niskich i przejściowych na glebach organogenicznych. Preferuje zbiorowiska mechowiskowe i mszysto-turzycowe należące do związku *Cariicion lasiocarpae* (Lisowski i in. 1965).

Skalnica torfowiskowa jest gatunkiem o zasięgu cyrkumpolarnym. Występuje w Europie, gdzie zaliczana jest do grupy taksonów arktyczno-borealno-górskich (Meusel i in. 1965), oraz w Azji i Ameryce Północnej. W Polsce uznawana jest za relikw glacialny (Czubiński 1950) i rozmieszczona jest głównie na północy w granicach ostatniego zlodowacenia (Zajac, Zajac 2001). W pozostałych częściach kraju stanowiska są rozproszone. Większość ze znanych z terenu całego kraju stanowisk ma obecnie już tylko charakter historyczny. Z terenu Pomorza Gdańskiego znanych jest 28 stanowisk (Zajac, Zajac 2001), natomiast aktualnie gatunek występuje przynajmniej na 5 stanowiskach, uwzględniając omawiane (por. Kosiński 2000; Gdaniec, Markowski 2010; Gdaniec, Schütz 2010)

Nowe stanowisko *Saxifraga hirculus* stwierdzono w sierpniu 2009 roku na torfowisku źródłiskowym położonym przy północnym brzegu jeziora Małe Długie, około 3 km na północ od miejscowości Korne w powiecie kościerskim, gminie

Ryc. 1. Lokalizacja nowego stanowiska *Saxifraga hirculus*

1 – stanowisko *Saxifraga hirculus*

Fig. 1. The new locality of *Saxifraga hirculus*

1 – locality of *Saxifraga hirculus*

Kościierzyna (ryc. 1), w obrębie kwadratu ATPOL CB05d. W płacie o powierzchni 2 m² stwierdzono 5 kwitnących osobników. W płacie obejmującym miejsce występowania populacji sporządzono zdjęcie fitosocjologiczne przy użyciu metody Braun-Blanqueta. Pod względem fizjonomii płat ma postać zbiorowiska mszystoturzczykowego i można go zaliczyć do zespołu *Caricetum paniculatae* z udziałem gatunków kalcyfilnych. Skalnica zajmuje niewielkie powierzchnie w dolinkach pomiędzy kępami turzycy prosowej. W granicach zdjęcia fitosocjologicznego z rzadszych i cenniejszych gatunków stwierdzono *Epipactis palustris*, *Dactylorhiza majalis* oraz *Paludella squarrosa*.

Stanowisko *Saxifraga hirculus* nad jeziorem Małe Długie z racji występowania na obszarze Natura 2000 „Rynna Dłużnicy” objęte będzie najprawdopodobniej monitoringiem przyrodniczym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska. Wkraczanie na torfowisko trzciny świadczy o zmianach w hydrologii obiektu i w związku z tym, dla poprawy funkcjonowania obiektu i utrzymania w dobrym stanie siedliska skalnicy, zasadne będzie wprowadzenie w przyszłości zadań z zakresu ochrony czynnej.

Literatura

- CZUBIŃSKI Z. 1950. Zagadnienia geobotaniczne Pomorza. Geobotanical problems in Pomerania. – Bad. Fizjogr. Pol. Zach. 2(4): 339-658.
- Dyrektwa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. – Dz. U. L 206 z 22.07.1992, str. 7.
- GDANIEC M., MARKOWSKI R. 2010. Nowe stanowisko *Saxifraga hirculus* L. na torfowisku soligenicznym nad jeziorem Krąg w Borach Tucholskich. – Acta Bot. Cassub. 7-9: 221-225.
- GDANIEC M., SCHÜTZ J. 2010. Skalnica torfowiskowa (*Saxifraga hirculus* L.) na torfowisku źródłiskowym nad jeziorem Księżę w powiecie kościerskim. – Acta Bot. Cassub. 7-9: 235-238.
- KOSIŃSKI I. 2000. Skalnica torfowiskowa *Saxifraga hirculus* L. we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym. – Bad. Fizjogr. Pol. Zach., Ser. B 49: 185-188.
- LISOWSKI S., SZAFRAŃSKI F., TOBOLSKI K. 1965. Interesujące torfowisko nad jeziorem Stawek w powiecie chojnickim (woj. bydgoskie). – Bad. Fizjogr. Pol. Zach. 16: 199-205.
- MARKOWSKI R., BULIŃSKI M. 2004. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. Endangered and threatened vascular plants of Gdańskie Pomerania. – Acta Bot. Cassub., Monogr. 1: 1-75.
- MEUSEL H., JÄGER E., WEINERT E. 1965. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. Karten. 1 G. Fischer Verl., Jena, 258 ss.
- POLAKOWSKI B. 1963. Stosunki geobotaniczne Pomorza Wschodniego. – Zesz. Nauk. WSR Olsztyn 15(1): 1-167.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną. – Dz. U. Nr 168, poz. 1764 z dnia 28 lipca 2004 r.
- ZARZYCKI K., SZELAĞ Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. Czerwona lista roślin naczyniowych w Polsce. – W: MIREK Z., ZARZYCKI K., WOJEWODA W., SZELAĞ Z.

- (red.), Red list of plants and fungi in Poland. Czerwona lista roślin i grzybów Polski, s. 9-20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. Nakładem Pracowni Chronologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków, xii + 715 ss.
- ZALUSKI T., BLOCH-ORŁOWSKA J. 2004. *Saxifraga hirculus* L., Skalnica torfowiskowa. – W: SUDNIK-WÓJCIKOWSKA B., WERBLAN-JAKUBIEC H. (red.), Gatunki roślin. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Tom 9. Ministerstwo Środowiska, Warszawa, s. 180-183.
- ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce. – W: ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. (red.), Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski. – Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu 3: 9-96. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.